

olarak tesbit etmiştir. Hak düşüren sürelerin tesbitinde uyulması gereken bir esasa Anayasa'da da, Medeni Kanunda da rastlanamaz. Hususi hukuk ilişkileri alanında dahl yasama erki, bu süreleri belli etmekte serbesttir.

Kaldı ki, olayda, bir yıllık başvurma süresi 24/3/1950 günlü ve 5658 sayılı kanunun yayımı gününden başlayarak bir yıl daha uzatılmakla 6 yıla çıkarılmış olduğundan bu sürenin kısalığına dayanacak itirazlara da yer kalmamıştır.

4 — Mahkemenin ele aldığı itiraz konuları Anayasayla ilgili olmakla beraber yerinde de değildir :

a) Devletleştirilen ormanların tapu kayıtlarında bir değişiklik olmaması ve bunların eski malikleri adına kayıtlı bulunması, mülkiyet hakkının sona ermediği gibi bir düşüncüyü haklı kalmaz. Zira, yukarıda açıklandığı gibi ortada mülkiyet hakkının özel bir kanunla intikali söz konusu olduğundan, olayda tapu kütüğüne tescil edilme işlemini düşünmeğe yer yoktur.

Eski maliklerin böyle yanlış bir düşünceye kapılmaları, başvurma süresinin geçirilmesini mazur gösterecek bir sebep değildir.

b) Orman karşılıklarının vergi kıymeti esasına göre tesbitinin Anayasa'ya aykırılığı Mahkememizce kabul edilerek kanunun buna dair hükümlerinin iptaline karar verilmiş olması ile kanunun 5 inci maddesinde yazılı başvurma süresi arasında bir bağlantı kurulamaz. 4785 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl ve 5658 sayılı Kanunun yayımı gününden başlayarak yine bir yıl içinde hakkını aramayanların, aradan 14 sene daha geçtikten sonra verilen 23/6/1964 günlü ve 963/141 E. 964/50 K. sayılı iptal kararından faydalanacakları ve orman karşılıklarını istemek hususunda yeni bir müracaata hak kazanacakları düşünülemez.

Gene bu sebeple, gününde başvuranların iptal kararından yararlanarak mallarının gerçek karşılığını almaya hak kazanmaları ile başvurma süresini geçirenlerin hiç bir şey alamamaları da eşitsizlik diye kabul edilemez.

Bu sebeplerle, itiraz yerinde değildir.

**Sonuç :**

11/7/1945 günlü ve 4785 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünün Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve itirazın reddine 30/9/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

|                     |                     |                   |                   |
|---------------------|---------------------|-------------------|-------------------|
| Başkan              | Üye                 | Üye               | Üye               |
| Lâtfî Akadlı        | Cemalettin Köseoğlu | Asım Erkan        | Şemsettin Akçoğlu |
| Üye                 | Üye                 | Üye               | Üye               |
| İbrahim Senil       | İhsan Keçecioglu    | A. Şeref Hocaoglu | Salim Başol       |
| Üye                 | Üye                 | Üye               | Üye               |
| Celaleddin Kuralmen | Hakkı Ketenoğlu     | Fazıl Uluocak     | Ahmet Akar        |
| Üye                 | Üye                 | Üye               |                   |
| Muhittin Gürün      | Lâtfî Ömerbaş       | Ekrem Tüzemen     |                   |

#### MUHALEFET ŞERHİ

4785 sayılı Kanunun, Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle iptali istenilen 5 inci maddesi hükmü; sonradan müracaat için bir yıllık yeni bir mühlet vermiş bulunan 24/3/1950 günlü ve 5658 sayılı Kanun da gözönünde alınmak suretiyle, 31/3/1951 gününün geçmesi ile Devlet Orman İdaresi lehine bir hak yaratmıştır :

Bu hüküm neticesinde, 31/3/1951 gününe kadar müracaat etmemiş olanlar, Devletleştirilen ormanlarının karşılığını almak hakkını bu tarihten itibaren otomatik olarak kaybetmişlerdir.

Görüldüğü gibi kanun, o tarihte hükmünü icra etmiş ve bitirmiş ve bu suretle Anayasa'nın yürürlüğe girmesinden on bir yıl önce Devlet Orman İdaresi lehine bir hak doğmuştur. Bu tarihten sonra, Orman İdaresi lehine sukut etmemiş durumda herhangi bir (Devletleştirilen orman alacağı) mevcut olmayacağından kanunun bugün için yeniden bazı şahısların orman alacaklarının Orman İdaresi lehine sukut etmesine sebep olacak şekilde uygulanması mümkün değildir. Bu bakımdan söz konusu hükmün, belirtilen bu manada uygulama yeri kalmamış olup sadece zamanında yarattığı hukuki durumun kanuni dayanağı olarak yürürlükte bulunmaktır.

Şu duruma göre, bu hükmün iptali konusunda verilecek karar; onu, yukarıda açıklanan manasıyla de yürürlükten kaldırmak suretiyle evvelce tekemmül etmiş bir kanuni olayın mesnedini altından çekerek 31/3/1951 tarihine ve o tarihte tekemmül etmiş olan işlemlere etki yapacak ve Orman İdaresi lehine sukut etmiş bulunan alacakların, çeşitli sebeplerle yeniden istenmeleri yolunu açacaktır. Bu suretle de Anayasa Mahkemesi geriye yürütecek nitelikte bir karar vermiş olacaktır.

Halbu ki Anayasa, 152 nci maddesiyle «İptal kararları geriye yürütmez» hükmünü koyarken yalnız tatbikatçılara bir drektif vermemekte, bu nitelikteki bir kararı vermekten mahkememizi de men etmektedir. Anayasa Mahkemesinin, vereceği kararlarda bu memnuiyeti gözönünde bulundurmak mecburiyetinde olmadığı düşüncesi yerinde değildir. Zira yasama, yürütme, yargı organlarıyla idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayıcı niteliği olan Anayasa Mahkemesi kararlarının; ilgili mercilerce niteliğine göre bir tefriğe tabi tutulmaksızın mutlak olarak uygulanması zorunlu olduğundan, geriye yürütecek nitelikteki iptal kararları da tabiatıyla uygulanacak ve bu suretle dolaylı olarak Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürütmesi fiili durumu meydana gelecek ve binnetice Anayasa'nın 152 nci maddesi hükmünün, bu yoldan ve bizat Anayasa Mahkemesi tarafından zedelenmesi sonucu doğacaktır.

Bu sebeplerle; açılan bir iptal davası sonucunda Anayasa Mahkemesinin ne yolda bir karar vereceği, yani dava edilen hükmün Anayasaya uygun veya aykırı bulunacağı hususu önceden malûm olmadığından, iptali halinde geriye yürütecek bir durum doğuracak nitelikteki kanun hükümlerine karşı açılmış bulunan bir davada, esasın incelenmesine geçilmeden önce, iptali istenilen kanun hükmünün bu özelliği belirtilmek suretiyle Anayasa karşısındaki durumunun incelenmesinin gerekmediğine karar verilmesi doğru olur.

Her ne kadar Mahkememiz'ce bu dosya ile iptali istenilen kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılarak dava reddedilmiş olduğundan bu tartışmanın yersizliği düşünülebilir. Ancak incelenmenin başlangıç safhasında, davanın reddi veya hükmün iptali ihtimallerinden hangisinin karara bağlanacağı bilinemediğine ve yukarıda da açıklandığı üzere dava edilen hükmün; hakkında verilecek iptal kararının geriye yürütmesini zorunlu kılacak nitelikte olduğuna ve bu nitelikteki bir kararın da Mahkememiz tarafından verilmesi mümkün olmadığına göre esasın incelenmesine geçilmeden önce davanın, bu sebeplerle, reddolunması gerekir.

Konu hakkında tamamlayıcı nitelikteki diğer düşüncelerim 4/12/1963 ve 5/6/1964 günlü, 11572 ve 11720 sayılı Resmî Gazetelerde yayımlanmış bulunan 11/10/1963 ve 20/3/1964 günlü ve 1963/124-243 ve 1964/2-23 sayılı Anayasa Mahkemesi kararlarına ait muhalefet şerhlerimde açıklanmış bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan nitelikte olan bu dava hakkında da bir karar verilmesi gerekmediğinden ilk önce istemin, usule ilişkin olan bu noktadan reddi icap eder.

Bu yüzden kararın, bu konu ile ilgili kısmına muhalifim.

Üye  
Muhittin Gürün

## Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları

**ÖZETİ :** Bazı rütbelerde (Havada) ki subaylara terfi hak kazanmaları için 4273 sayılı kanunun değişik 10 uncu maddesiyle tanınan indirimli terfi süresinden kara ordusu topçu uçucularının faydalanamayacağı hakkında Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararı :

E. No : 965/93  
K. No : 966/2

Bazı rütbelerde (Havada) ki subaylara, terfi hak kazanmaları için 4273 sayılı kanunun değişik 10 uncu maddesi ile tanınan indirimli

terfi süresinden kara ordusu topçu uçucularının da faydalanıp faydalanamayacağı hususunda Danıştay Dava Daireleri Kurulunun 30/4/1965 tarihli ve E : 1964/1749 ve K : 1965/85 sayılı kararı ile Danıştay Beşinci Dairesinin 31/5/1965 tarih ve E : 1965/2649 ve K : 1965/1196 sayılı kararı arasında meydana gelen aykırılık ve uyumsuzluğun çözülmesi, 521 sayılı kanunun 46 ncı maddesi uyarınca, Beşinci Dairenin 14/7/1965 tarih ve E : 1965/2649 sayılı kararı ile istenilmiş olduğundan bahsi

geçen kararlarla, Başkanun Sözcüsünün düşüncesi ve Raportör Üyenin inceleme raporu ve konu ile ilgili mevzuat içtihadları Birleştirme Kurulunca görüşüldüğü incelendi :

Dâva Daireleri Kurulunun 30/4/1965 tarih ve E : 1964/1749 ve K : 1965/1785 sayılı kararında; «4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı kanunla değiştirilen 10 uncu maddesi - binbaşılar için altı yıl (Havada, denizde beş yıl) - bekleme süresi tayin ve tesbit etmiş bulunmasına ve mezkûr maddedeki - havada - ibaresiyle, kanun koyucunun, uçucu personeli kastedtiği tabii olup dâvalı idarece ileri sürüldüğü veçhile yalnız hava kuvvetlerine mensup uçucu personele bu hakkı tanımak, zikredilen kanun maddesinin ruhuna aykırı olacağına, zira kara ve hava kuvvetleri tefrik edilmeksizin her iki sınıfa mahsus uçucu personelin de aynı riske maruz bulunmalarına ve mezkûr madde hükmünün tedvininin, bu riski karşılama amacına matuf olduğu zahir bulunmasına binaen...» kara ordusu topçu uçucularının noksan bekleme süresinden faydalanmaları gerektiğine karar verildiği halde Beşinci Dairece verilen 31/5/1965 tarih ve E : 1965/2649 ve K : 1965/1196 sayılı karar ile; «4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 10 uncu maddesi ile tesbit edilen bekleme müddetlerinden 4460 sayılı kanunla ilk defa hava tuğgenerallikte bekleme süresi iki yıla indirilmiş ve 5611 sayılı kanunla da - binbaşılıkta bekleme müddeti altı yıl (Denizde, havada beş yıl) - hükmü kabul edilmiştir. Her iki kanunun gerekçesinde, hava ordusu hizmetlerinin hususiyeti ve genç hava ordusu kumandanlarına olan ihtiyacın, 4273 sayılı kanunun 10 uncu maddesinde böyle bir değişikliğin yapılmasına lüzum gösterdiği belirtilmiştir. Mezkûr 10 uncu maddeye bir fıkra ekleyen 7417 sayılı kanun ile de denizde ve havada ibaresine vuzuh verilmiş - havada ibaresinin hava sınıfı uçucu subaylarını kapsadığı, tereddüde mahal bırakmayacak surette açıklanmak istenmiştir. Diğer taraftan, vazın kanun her sınıftan uçucuların hizmetin hususiyeti icabı maruz bulunduğu riski karşılamak için de ayrıca tazminat kanunları çıkarmış ve ilâveten 5434 sayılı kanunun 37 nci maddesi ile de itibari hizmet zammı kabul ...» edilmek suretiyle topçu uçucuların noksan bekleme süresinden faydalandırılmamış ve bu itibarla kararlar arasında uyumsuzluk meydana gelmiştir.

4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 10 uncu maddesinin ilk metninde her rütbedeki subaylar, sınıf farkı gözetilmeksizin, aynı terfi süresine tabi iken mezkûr maddenin 4460 sayılı kanunla yapılan tadili sırasında «tuğgeneral» ve «tuğamiral» lerin üç yıllık terfi süresine karşılık «hava tuğgenerali» için iki yıllık bir terfi süresi kabul edilmiştir.

Aynı kanunun 5611 sayılı kanunla değişik 10 uncu maddesinin 1 inci bendinde; subayların terfi hak kazanmaları için her rütbede fiili olarak en az bulunacakları süre aşağıda gösterilmiştir :

Üstegmen 6 yıl (Hava, denizde beş yıl)

Yüzbaşı 6 yıl (Havada 5 yıl)

Binbaşı 6 yıl (Havada, denizde 5 yıl)

Tuğgeneral, tuğamiral 3 yıl (Havada 2 yıl) ... «ve bu maddeye 7417 sayılı kanunla eklenen G fıkrasında ise; «bu maddenin 1 inci bendindeki üstegmen'in denizde ve havada, yüzbaşının havada, binbaşının denizde ve havada ve tuğgeneralin havada birer yıl noksan bekleme tabi olacakları hükmünden; havada uçucular, denizde rütbelerine ait bekleme müddetlerinin en az üçte birini bilfiil gemide ve filo kumandanlıklarında hizmet etmek suretiyle geçiren deniz muharip ve yardımcı sınıf subaylar istifade eder.» denilmektedir.

Yukarıki hükümlerde geçen (Havada) tabirinin anlam ve kapsamının ne olduğunun tesbit ve tayini kara ordusu topçu uçucularının da noksan bekleme süresinden faydalanıp faydalanamayacağını göstermektedir.

Gerçekten Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 6743 sayılı kanunla değişik 11 inci maddesinin II numaralı bendinde, bilfiil uçucu olup uçuculuk kudretini kaybeden hava subaylarının hava kadrosu dahilinde faal kıta veya yer hizmetlerinden üstlerinden alacakları siciller ile kara ordusu emsali nasplarını geçmemek partiyle terfi edeceklerinin beyan edilmesi ve aynı kanunun 17 nci maddesine bağlı terfi mahrutu ile ilgili cetvelde de «kara, deniz ve hava teşkilleri» ve «kara, deniz ve hava» tabirleriyle birlikte «her üç kuvvet emrinde» tabirinin kullanılması ve 5611 sayılı kanuna ait hükümet gerekçesinde «hava, deniz kuvvetlerine hizmet icabı olarak bugün mevcut olan ... bekleme süresi hükmü ipka edilmiştir...» denilmesi ve 10 uncu maddeye 7417 sayılı kanunla ilâve edilen G fıkrasında da noksan bekleme süresinde denizde deniz muharip ve yardımcı sınıf subayların istifade edeceğinin yazılı olması ve 5398 sayılı ve 4/1/1961 tarih ve 211 sayılı kanunlarla çeşitli mevzuatın incelenmesinden anlaşılabileceği üzere Türk Silahlı Kuvvetlerinin de

kara, deniz ve hava kuvvetlerinden teşekkül etmesi gibi sarahat ve delâletler Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 10 uncu maddesindeki (Havada) tabirinin lafız itibariyle hava kuvvetlerinde olarak anlaşılmasını gerekli kılar.

Kaldı ki, yukarıda açıklandığı üzere 4273 sayılı kanunun 10 uncu maddesinin ilk şeklide çeşitli rütbelerdeki kara, deniz ve hava subaylarının terfi süreleri birbirinin aynı iken 4460 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile, tuğgeneral ve tuğamirallerin üç yıllık terfi sürelerine karşılık hava tuğgeneralleri için iki yıllık terfi süresi kabul edilmiştir. Bu tadil ile ilgili hükümet gerekçesi ve Milli Savunma Komisyonu mazbatasında, hava ordusu teşkilât ve kadrolarının tedricen genişletileceği, lüzumlu komuta eşhasının vaktiyle temini ve her türbede terfi için muayyen uçucuların bizzat yapılması mecburiyetinin de komuta eşhasının genç ve dinç elemanlardan mürekkep olmasını lüzumlu kıldığı ve bu sınıfın tercihan icap ettirdiği gençlik çağlarında yüksek emir ve komuta mevkilerine getirilmelerinin sağlanacağı ve ihtiyaca binaen noksan bekleme süresinin tedvinine lüzum görüldüğü ifade edilmiştir. Aynı maddenin 5611 sayılı kanunla değiştirilen ve halen yürürlükte olan metni ile ilgili hükümet gerekçesinde de, hava ve deniz kuvvetlerinde hizmetin icabı olarak mevcut olan noksan bekleme süresinin ipka edildiği belirtilmiştir. Bu arada 4273 sayılı kanunun değişik 10 uncu maddesine H fıkrası ilâvesine dair bazı milletvekilleri tarafından yapılan ve bütçe ve plân komisyonunca «... (Havada) tabirine kara ve deniz kuvvetleri pilot ve uçucuları ile deniz ve hava seyrisefer subayları da dahildir.» şekline konulan kanun teklifinin Millet Meclisinin 2/9/1963 tarihli birleşiminde cereyan eden görüşmeleri sırasında havada kademini hizmetin zorluğu ve yıpratıcılığı dolayısıyla verilmediği hava ordusu uçuculuğu ile kara ordusu uçuculuğunun nitelikce birbirinden farklı olduğu ve topçu uçuculara da kıdem verilmesinin mahzurlu olduğu beyan edilerek kanun teklifinin reddi hakkındaki bir takrir red ve fakat Personel Kanunu ile birlikte mütalâa edilmek üzere Komisyona iadesi hakkındaki diğer bir takrir kabul edilmiştir. Yukarıki açıklamalar (Havada) noksan bekleme süresinin havadaki hizmetin zorluğu ve yıpratıcı ve riskli olması dolayısıyla kabul edilmediğini de teyit etmektedir.

Kanun hükümlerinin yorumlanmasında kanun koyucunun o hükmü koyarken güttüğü gaye ve maksattan uzaklaşılmasında da hukuk esaslarından bulunduguna göre; havada terfi süresinin azaltılmasında, kanun koyucu tarafından, kara ordusunda komuta mevkileri işgal etmeyen topçu uçucularının ve uçuculuk riskinin gaye ve hedef ittihaz edilmeksizin yalnız hava ordusunda her türbede uçuculuk yapılmasının gerekli kıldığı genç ve dinç yaşta komuta eşhası sağlamak maksadı güdüldüğünün dikkatten uzak tutulmaması gerekmektedir.

Sonuç : 4273 sayılı kanunun 5611 sayılı kanunla değişik 10 uncu maddesindeki (Havada) tabirinin hava kuvvetlerinde anlamında olup hızasında yazılı terfide noksan bekleme süresinden hava kuvvetleri uçucularının faydalanacağına ve bu sebeple içtihadın Beşinci Dairenin 31/5/1965 tarih ve E : 1965/2649 ve K : 1965/1196 sayılı kararı veçhile birleştirilmesine 12/2/1966 tarihli toplantıda üçte iki çoğunluk sağlanmadığından 19/2/1966 günlü toplantıda salt çoğunlukla karar verildi.

#### AZLIK OYU

Ne 4273 sayılı kanunda, ve de onu değiştiren kanunlarda (Havada) sözünün (Hava Kuvvetinde) yerine kullanıldığını gösterir açıklık vardır. Gerekçeler de böyledir.

Bazı Milletvekilleriince verilen, komisyonlarca kabul edilip Genel Kuruldan (Bu mesele Personel Kanunu ile çözümlenecektir) gerekçesiyle çevrilen tasarı ise olumlu bir delil değildir.

Bir fazla yıpranmayı, bir ağır riski karşılamak üzere kabul edildiği açık olan (Kısa süre bekleme) avantajının; yorum ilkelerine uymayan, hukuki değeri çok şüpheli istidlallerle yalnız bir uçucu kâtiye bahsetmek yersizdir.

Bu sebeple çokluk kararına karşıyız ve içtihadın Dâva Daireleri Kurulu kararına göre birleştirilmesinin kanuna uygun düşeceğine inanıyoruz.

ÖZETİ : Türkiye'den dış memleketlere ihraç edilen düşük kaliteli mallar karşılığında yapılan ithalattan, kambyo satış primi tahsil edilmesi lâzım geldiği hakkında Danıştay İçtihadları Birleştirme Kararı.

E. No : 1965/109  
K. No : 1966/1

Türkiye'den dış memleketlere ihraç edilen düşük kaliteli mallar karşılığında, dış ülkelerden yurda yapılan ithalattan 4/8/1968 tarihinde